

KARA PANTER

KONDO ÖZGÜRLÜK YOLUNDA

2

OKAY
TİRYAKIOĞLU

GENÇ
T
TİMAS

I

“İnsanın hayattaki görevi, ruhunu kurtarmaktır...”

Lev Nikolayeviç Tolstoy (İtirafımlarım)

Mayıs 1532...

Unutmak ihanettir!

Tüm mazime, aileme ve halkıma yapılabilecek en büyük kal-leşlik. Rengi soluk yeşildir ihanetin... Fırtına öncesi, okyanus yüzeyinde kırılan kederli ışığın rengidir. Buruk bir sihirle yürür damarlarında insanın. İçli bir sesi, ıslak bir teması vardır.

Oysa geceleri zincirlerimin şakırtısını işitiyorum hâlâ ben. Peşimden sürünen, yaralı bir hayvan gibi acındıran, inleyen zin-cirlerin. Bugün bile adımlarımı ağırlaştırıyor, canımı yakıyor, soluğumu kesiyor. Soğuk prangalar ve paslı bukağının açtığı yara-lardan, etrafıma saçılan güneş rengi umudu anımsıyorum bir de...

Bal rengi, düş rengi, kan rengi bir umudu...

Gemiler iki yana ağır ağır salınırdı. Hiç durmadan, durmadan, durmadan salınır; mor bir gökyüzüne yaslanırdı direklerimiz. Ah-

şap aksamalar gıcırdar, rüzgâr lombar ağızlarında usul usul uğuldardı. Sefil uykularımın arasından apansız dirilen, ürpertici bir intikam arzusuyla aralanırdı gözlerim. ‘Kanatlı evler’ dediğimiz gemilerin sımsıkı omurgalarından, kendi omurgama akan gücü hissederdim. Karanlığa bakar, sonsuzluğun kasvetli nasihatlerini dinler, alacağım öcün hayalleriyle sakinleşirdim.

Kızıl akşamüzzerlerinde, soydaşlarımın yüzlerini perde perde solduran ısırabı da hatırlıyorum. Birbirine uzanan ve sonsuza kadar kenetlenen ellerimizdeki sıcaklık yüreğime işliyor... Avuçlarımda o aynı sıcaklıkla dokunuyorum şimdi maziye. Düşlerimde Afrika, elime, yabancı bir soydaşımın parmakları dolanmış yine. Korku, güven ve çaresizlikle sarılmış, neredeyse kemiklerimi kıran, uzun, düzgün, kara parmaklar. Rüyalarımız acılarımızla yoğrulmuş, uykuyla uyanıklık arasındaki tuhaf, çok renkli baygınlığın içinde sürükleniyoruz... Sallantıyı hissetmiyor musunuz?

İnsan ifrazatının havasını boğduğu daracık ambarlar... İki büklüm tıkdığımız tavuk kümesleri... Şamar ve hakaret... İffetlerimiz, onurlarımızın ve nihayet birbirimize olan saygımızın kırılması... Tüm bunlara rağmen, aklımıza gelen ufacık, önemsiz bir şeye dahi gülebildiğimiz kimi anların meçhul neşesini biriktirmişim içimde, bakın; hissediyor musunuz?

Gölgeleriz biz... Yalnızca birer gölge... Süt rengi sislerle, tuzlu dalgaların arasında ebediyen unutulmuş hayaletler... Mezarımın yaklaşan aydınlığına taşıyacağım onca hatıra varlığını elle tutulur kılıyor. Yaşım ilerledikçe daha da belirginleşen hatıralarla bir diriliyor, bir ölüyorum...

Ömrümün altmışıncı yazından itibaren kaç yıl geçtiğini anımsamıyorum artık. Kimi zaman en önemliden en basitine kadar yapmak zorunda olduğum onca şeyi unutuyor; bir saat evvel ne yediğimi bile hatırlayamadığımı kederle fark ediyorum.

Oysa Dersaadet'te, dünyanın merkezinde, Kanuni Sultan Süleyman Han'ın torunu, III. Murat Han Hazretleri'nin sadık bendelerindenim. Afrika ile ilgili pek çok protokolden sorumluyum. Rical ufak tefek unutkanlıklarımı hoş görüyor şimdilik, ama bu ne kadar daha devam eder, bilmiyorum.

Bununla birlikte, geçmişin puslu ovalarından istilacı ordular gibi çıkıp gelen hatıralarla savaşacak iradem yerli yerinde. Bir hesabım var benim kardeşim... Dün bitmeyen, bugün azalmayan, mezarıma uzandığımda dahi ötelere taşıyacağım kapanmayacak bir hesap...

Şşş düşün... Düşün...

Buz gibi soğuk ışığı anımsıyorsun... Duvar gibi sis bulutlarının koyulttuğu yalnızlığı anımsıyorsun... Yanı başında ağlarken, başını omzuna koymak isteyen isimsiz bir kardeşinin acısıyla çöküyor, köklerinden fışkıran kıpkızıl öfkenle diriliyor. Henüz on bir yaşında küçücük bir çocukken, üç gün boyunca aç, susuz ve çıplak hâlde sallandırıldığın cıvadra direğinde geçen saatler, yaralarını tedavi eden meleklerin su buharının gerisinde şekillenen dost simalarını gösteriyor hâlâ sana... Ama öfkene çare olamıyorlar.

Saldırgansın, çünkü lider ruhlusun. Lider ruhlusun, çünkü yaşamak ve yaşatmak istiyorsun. Teslim olmuyorsun, zira teslim olmanın kişisel bir yenilgiden çok daha ötede, fazlasıyla karanlık bir anlama geldiğini biliyorsun. Çünkü beyaz adama uysallık göstermek, kardeşlerine kötü örnek olmak, düşmanı da cesaretlendirmek demek.

Şimdi bu satırları okuyan kişi! Ya tüm kalbinle anlamaya çalış bu ihtiyarı, ya da hemen şimdi çek git buradan! Hayalperestlerin duymak isteyeceği şeyler değil söyleyeceklerim...

Batı Gine'deki tüm obaların tabii lideri konumundaki Dogon Klanı hâkimi Dedem Dakarai Niru'nun hâlen güçlü itibarıyla, cıvadra direğinde ölüme terk edilmekten kurtulmuştum. Önceki gece çıkan şiddetli çatışma esnasında kaybettiğimiz elliden fazla kardeşimizi, sabahın ilk ışıklarıyla peşimizdeki köpekbalıklarına atan tayfalar, aynı şekilde kendi ölü silah arkadaşlarını da koca dalgaların karanlığına gömdüler. Kolay zaferlerinin peşi sıra o kadar çok içmişlerdi ki birkaçı dengesini kaybederek, kardeşlerimizin cesetleriyle birlikte köpekbalıklarının yanında aldı soluşu.

Kimse aldırmadı onlara. Ne biz ne kendi arkadaşları. Geminin yarım mil çapı, bir parça insan eti için birbirlerini parçalayan köpekbalıkları yüzünden kısa sürede kızıla kesmişti. Kimsenin bir diğerini kurtaracak mecali ve cesareti yoktu o an.

Gemiye geceleri esirlerle mürettebat arasında ikiye bölen barikatlar, çatışmanın korkunç izlerini taşıyordu. Bu barikatları düzeltmeye de yeltenmemişlerdi henüz. Ancak ambarlarla güverte arasında mekik dokuyan bazı kıdemsiz deniz işçilerinin engelleri berkitecekleri anlaşıyordu. Mevcut durum, geminin işleyişinde kısmi aksaklıklara yol açmıştı kuşkusuz, ancak kol nizamında, neredeyse borda bordaya ilerleyen diğer üç kalyonun sıkı gözetimi ve yardımıyla süratimiz değişmemişti.

Hâlen kuzeye doğru ilerliyorduk. Beyaz adamın tüm vahşetinin yanında, kendi aralarındaki sarsılmaz hiyerarşi ve görev bilincini takdir etmemek mümkün değildi. O yüzden kaos anlarında toparlanmaları sanıldığı kadar güç olmuyordu. Refakatçi gemilerden yedek askerler almış, şiddetin mutlak sonuç veren dilini tek hâkim kılmışlardı.

Aynı sabah, filonun sahibi General Richard de Robillard ve Kaptan Peter Antonin, beyaz peruklarını takıp, kara cüppelerini

giyerek liderlerimizi yargılamaya başladılar. Köpekbalıklarına katılma sırası yaşayanlardaydı anlaşılan. Yorgun ve kederli dedemin çabalarının bu noktada işe yaramayacağı açıktı. Melun köpekbalıkları, olacakları biliyormuşçasına gövde ve sırt yüzgeçlerini geminin su kesimine vuruyor, sürecin hızlanması için iki ayaklı kardeşlerini adeta teşvik ediyorlardı.

II

O sabah, kalyonun birinci süvarisi ve ikinci Kaptan Jean Pierre Blason'un sağ kolu Yüzbaşı Nathaniel Colbert, henüz bilincim açıkken, geminin burnuna gelip bana seslendi. Çelik mavisi bir dünyaya aralandı gözlerim. Colbert'in şişman bedeni ve yuvarlak, kirli sakallı yüzündeki o arsız mutluluğu anımsıyorum. Kirden keçeleşmiş kumral saçlarını karıştırarak, "Rahat mısın orada Kondo?" diye seslendi.

İstirabını, zihnimin gerisinde bir yerlerde duyduğum bedenimin şöyle bir kımıldandığını duyumsadım. Tüm ağırlığımın bindiği omuz ve kol eklemlerimin çatırdamalarını işittim. Kalyonun, burnuyla yardığı köpük köpük yeşil dalgaların hizasında, küpeşteye yaslanmış halde dikiliyordu Yüzbaşı.

Kendimde olduğumu görünce gülümsedi, "Güçlüsün çocuk. Kurnaz olduğun kadar kuvvetlisin de. Beni yere sermek, isyanda bir kurt gibi dövüşmek ve o direkte, denize neredeyse paralel halde bağlanmak kolay iş değildir. Madenindeki sertlik, nadir görünen cinsten. Ama Kondo, ne haltlar karıştırdığını gayet iyi

biliyoruz. Geminin bacalarında ve sintinelerinde nasıl gezindiğini sözgelimi...” Acı bir kahkaha attı, “Hak ettiğin yerdesin dert etme. Deden olmasa, çoktan deniz canavarlarının birer parçasıydın. Senin gibi nadide bir köle Ancona, Roma, Marsilya ve Paris pazarlarında bir servet kazandırır adama. Bir tek kusurun var, o da fazlaca dik başlı olman.”

Sesini kısıtı biraz ve ellerini ağzının iki yanına getirerek güya fısıldadı, “Fakat hayatta köle olmak ve canavarlara yem olmaktan daha beter şeyler var Kondo... Senin gibi erkenden büyüyen çocuklardanım ben de... Soylulara ait kilise yetimhanelerde başıma neler geldiğini bilemezsin. Takdir etmediğimi sanma seni çocuk. Daima makul olmaya çalıştım sana. Ne var ki ablan Adisa için giriştiğin mücadele, deden Dakarai, baban Takama, annen Liliüm ve ağabeylerin Abatanos ve Rastaparu ve tüm soydaşların için birer felakete dönüştü bak. Niru hanedanının sonu işte böyle geldi.”

Gözlerinde anlayışlı, biraz da acıyan bir ifade belirmişti sanki, “Sana ömrünün bu ilk ve en önemli dersinden kalan ana fikir nedir Kondo? Orada düşünecek uzun zamanın olacak gerçi ama bırak da hiç değilse şimdi yardımcı olayım sana çocuk. İyi dinle Kondo, yalnızca uzlaşanlar hayatta kalır! İşte hayatın sırrı budur. Dostlarıyla uzlaşsın, düşmanlarıyla uzlaşsın, toprakla, denizle, gökle, hayatla uzlaşsın kısacası.

“Ablan Adissa benim, annen de ikinci Kaptan Blason’un kölesi oldu. Oysa uzlaşabilir ve en başından karşılıklı kazanabildik Kondo. Sen dedeni ve babanı ikna ederdin, ben de seni ve ablanı korurdum. İtibarınız, sizin kozunuzdu ve deden bunun farkındaydı, baban da öyle. Ama siz gençlerin tesirinde kaldılar.” Daracık lacivert subay ceketinin yakalarını şöyle bir çekti.

“Böyle daha iyi mi oldu sanki Kondo? Mücadele edemeyeceğin bir güçle karşılaştığın zaman, elindekileri korumaktan daha akıllıca bir davranış yoktur. Olur da hayatta kalırsan eğer, bu sözlerim küpe olsun kulağına. Şimdi tüm Gine düşmüş sayılır. Müslüman Mali Songay Krallığı da pek yakında teslim olacak. Timbuktu camilerine Katolik haçını diktiğimiz zaman gör sen bizi. Kader bu Kondo, biz sizden öndeyiz, çünkü teknik, coğrafya ve dil bilgimiz var. Bunlar yüksek akıl ve muhakeme yeteneği gerektirir.

“Sizde ise masallar, hayaller ve saçma bir gururdan başkası yok çocuk!.. Sırf bu gurur, koca Gine ülkesinin doğusunu Malililere, gerisini de bize kaptırmanıza sebep oldu! Neden peki? Çünkü gururun fazlası beladır! Ayrılık getirir, yıkım getirir, acı getirir, bir direğin ucunda böyle sallanır kalırsın!..”

“Ben yerimden memnunum,” dedim gıcırıltılı, yabancı bir sesle. “Buradan çektiğim acı, boyun eğmenin vereceğinin yanında nedir ki?... Ama öyle ya, sen bunu nereden bileceksin ki?”

Güldü ve bir süre daha bir şeyler zırvaladı ama aklımda kalan sözleri bunlar olmuş. Kimi noktalarda haksız sayılmazdı aslında, ama umurumda değildi. Bu adamlarla aramızda olanlar benim için kişiseldi artık. Sadece bizim için değil, yemin ediyorum ki onlar için de güzel günlerin sonuydu bu yaşananlar. Ayrılmadan önce, kısa sürede olağanüstü bir hızla kaptığım kırık dökük Fransızcamla seslenerek şaşırttım onu, “Yüzbaşı Colbert!”

“Evet?”

“Beni... Beni buraya asılmadan önce döven sen miydin?”

Güldü, “İsterdim Kondo. Ama o şeref, Lostromo Albert’e ait.”

“Dokuz tunç toplu kırbaçlı Albert mi?”

“Albert Reno, evet.” Takdir eder bir ifadeyle büktü dudaklarını, “Albert’in krbacından kimse canını kurtaramadı bugüne kadar. Sana ancak iki kez vuracak frsat oldu. Srtnda mrnce taşıyacağın o pembe ekleri o kondurdu oraya...” Güldü, “Kaptan müdahale etmeseydi eēer, çoktan parçalanıp gitmiştin Kondo. Ona bir can borcun var anlayacağın.” Döndü ve uzaklaşmak üzere birkaç adım attı.

“Yüzbaşı?”

Dönüp, tükürür gibi bir ifadeyle baktı yüzüme, “Ne var!”

“Ben kle deēil, esirim.”

“Sen kara derili bir klesin. Bunu iyi belle. Aksi senin için çok zor olur.

Büyük bir dalganın vurduēu baē bodoslamadan fıskran soēuk sularla yıkandık bir an.

“ldr beni Colbert...”

“Şu hlime bak, senin yüzünden sırlsıklam oldum...”

“ldr beni Yüzbaşı!”

“Ne?..”

Güçlükle soluk alırken seslendim yeniden, “ldr beni, çünkü kimseye can borcum falan yok benim!..”

“General yaşımanı isti...”

“Bırak bunları!.. Senin gibi biri nice bahaneler bulur... ldr beni! Kendi kendine ölmüş dersin. Albert’in krbacı sebep olmuş dersin... İnanırlar... Sen de bir savaşıısın... Onurumun daha fazla kırılmasına izin verme!”

Yüzünü, cebinden ıkardıēı bir mendille kurularken, “Biraz sabret,” dedi Colbert. “Muhtemelen bu hâlde çok yaşamazsın.

Ama yaşırsan da ağırlığınca altın edersin. İşte o zaman hayatla uzlaşmayı da öğrenmiş olacaksın Kondo. Merak etme, o katı onur anlayışınız bir süre sonra yumuşuyor. Buna defalarca tanık oldum. Zoru gördünüz mü yola gelmeniz uzun sürmüyor. Kara derililerin kolay sinen tavırları yaratılışlarından geliyor olmalı. Ruhlarınız bedenleriniz kadar güçlü ve dayanıklı değil. Soyluların evlerindeki küçük köpekler gibisiniz. Tatlı, uysal ve kolay terbiye edilir... İçinizde uzun süre direnenleri de gördüm gerçi, ama ölüm belirince karşınızda, mutlaka geri adım atıyor, süt dökmüş kediler gibi mahcup ve uysal oluyorsunuz... Bu tarafınızı çok seviyorum. Ah Kondo, harika bir salon köpeği olacaksın sen!"

"Colbert!"

Sabırsız, öfkeli bir ifadeyle homurdandı, "Söyle köpek?"

"Buradan inecek olursam eğer..."

Sessizlik...

"Ne olurmuş inersen?"

Şiş ve kanlı gözlerimde gördüğü bir şey duraklatmıştı onu. Benden daha önce yediği tekmelerin acısını hatırlamış olmalıydı.

"Yemin ederim ki bir daha hiçbiriniz bu kadar şanslı olmayacaksınız! Size direnmek, mücadele etmek nedir göstereceğim!..."

Öfkeli bir kakhaha patlattı, "Bize onurlu bir ölüm nasıl olur, onu da göster Kondo... Oradan tek parça olarak inmeyi başarır-san, bir adamı sinsice tekmeleyerek zafer kazanmış olmayacağını bizzat ben öğreteceğim sana. Şimdi boş lafları bırak. Uyu orada uyuyabilirsen çocuk. Çünkü bundan sonra olacıklara tanık olmak istemezsin!"

Gerçekten de istemiyordum. Ne var ki kuzeye doğru, dağlar misali yelken kabartarak yükselen kalyon, güneybatıdan aldığı rüzgarlarla pupa yelken ilerlerken çok şeye tanık oldum. Kimi zaman, küçük yeşil Afrika tepeleri gibi şişip köpük köpük patlayan okyanusu izlerken, açlık, susuzluk ve acıdan defalarca bayıldım. Hiçbiri uzun sürmedi ne yazık ki...

Çıgıllıklar, kadın haykırıışları ve şiddetli azarlar gelirken kulağıma ayıldım. Bir defasında, gün vurmuş nefti sular içten gelen bir ışıqla aydınlanırken, köpekbalıklarının koca gövdelerini kolaylıkla avlayan bir başka canavarın gölgesini gördüm. Denizcilerin zaman zaman ‘katil balina’ diye söz ettikleri yaratık olabilir miydi bu?

İrileşen dalgalar, bazen kalyonun burnunu derinlere doğru çekiyordu. O zaman denize bir mızrak boyu kadar yaklaşıyor, iştahlı bir köpekbalığı ya da balinanın amansız dişleriyle karşılaşıyordum. Köpekbalıklarından daha büyük olan canavarların karınları tümüyle, başlarının iki yanındaki küçük bölgeler ise kısmen beyazdı. Karnın beyazlığı, arka yatay yüzgeçlerine doğru geniş bir kavis alarak yayılıyordu.

Bu halleriyle katil balinaların köpekbalıklarından daha sevimli oldukları açıktı, ama yine de o kadar büyük ve aç görünüyorlardı ki ömründe Senegal Nehri’ne uzanan Avlak Çayı’ndan daha büyük bir su görmemiş benim gibi bir çocuk için, tüm bunlar korkunç bir rüyanın önemsiz detaylarıydı yalnızca.

Mahkemenin kararlarını vermesi ve uygulamaya koyması o gün öğleni dahi bulmadı. General Richard de Robillard ve Kaptan Peter Antonin’in beyaz, bukleli perukları ve fırır yakalı gömlekleri rüzgârla kabarırken, hükümler genç bir subay tarafından okundu.

Kırk yaşındaki babam, yirmi beş köylük Dogon klanının ve tüm Batı Gine'nin büyük şefi Takama Niru, büyük ağabeyim henüz yirmisindeki Abatanos Niru ve diğer Dogon kabile şefleriyle birlikte, ki aralarında Adiel Abedi, Betserai Tumelo ve Kumba Kuron gibi bize en yakın köylerin liderleri de vardı, ölüm cezasına çarptırıldı. Dedem, Gine'nin eski lideri ve manevi önderi Dakarai Niru'nun ricası, benim, ortanca ağabeyim Rastaparu'nun, annemin ve kız kardeşimin hayatlarının kurtulmasını sağlamıştı. Ama Allah şahidim, o gün orada, ben de onlarla birlikte seren yelkenine çekilen o yağlı ilmeklerden birinin ucunda sallandırılmak, sonra da köpekbalıklarına atılmak isterdim.